

Jan Ondřej a kolektiv: Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele. Ekonomické, právní a sociální aspekty.

vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 381 s. ISBN 978-80-7400-446-9.

Iva Šťavíková Řezníčková*

Tematicke spotřebitelské politiky je na půdě Evropské unie věnována velká pozornost a ochrana spotřebitele na jednotném vnitřním trhu, který je jedním z největších maloobchodních trhů na světě, je jednou z priorit Evropské unie. Přesto je postavení spotřebitele na jednotném vnitřním trhu EU věnována pozornost pouze v několika málo kvalitních právně orientovaných publikacích. Velkou devízou předkládané monografie je její komplexní pohled na postavení spotřebitele a na smluvní vztahy mezi spotřebiteli a dodavateli. Předložená monografie nazírá člověka v celé řadě možných spotřebitelských rolí – od spotřebitele zájemce, přes spotřebitele vstupujícího do smluvního vztahu s dodavatelem,

přes spotřebitele dlužníka až po spotřebitele postiženého úpadkem a exekucí.

Publikace nenahlíží spotřebitele pouze optikou práva, kterou lze nahlédnout pouze právní stránku vztahů mezi podnikateli a spotřebiteli. Tento úhel vnímání spotřebitele odpovídá pouze na otázky, co je po právu. Nicméně bez sociální a ekonomické sondy by byl takový obraz spotřebitele neúplný. Analýza motivačních důvodů jednání spotřebitele v kontextu jeho sociálního statutu ve společnosti, marketingové nástroje ovlivňující jednání a rozhodování spotřebitele, nedostatečná finanční gramotnost a dluhová past, do které se spotřebitelé, potažmo české domácnosti, dostávají, poskytují čtenáři plastický obraz spotřebitele dnešní doby.

---

* JUDr. Iva Šťavíková Řezníčková, doktorandka, Katedra občanského práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

Publikace je členěna na osm částí a každá část je pak ještě členěna na kapitoly. První část byla zpracována velmi kvalitně Markétou Seluckou, která se dlouhodobě a intenzivně věnuje tematice ochrany spotřebitele nejen v rámci českého právního prostředí, ale v těchto otázkách zastupuje Českou republiku i na různých platformách v rámci Evropské unie. V této části je pak věnován prostor interpretaci základních pojmů spotřebitelského práva a nejfrekventovanějším typovým spotřebitelským závazkovým vztahům, kterými jsou například smlouva o dílo a smlouva o koupi a prodeji. Jednotlivé instituty jsou pak nazírány a konfrontovány nejen v rámci českého právního prostředí, ale jsou zasazeny do evropských a unijních souvislostí. Markéta Selucká při argumentaci využívá zejména judikaturu Soudního dvora EU, ale prokazuje i znalost vnitrostátní judikatury členských států EU (např. Německo, Maďarsko, Rakousko). Markéta Selucká nastiňuje i hlavní změny, které v souvislosti s diskutovaným tématem přináší nový občanský zákoník.

Druhá část publikace byla zpracována Jakubem Husákem a je věnována demografické struktuře spotřebitelů, kdy referenčním kritériem je například věk, pohlaví, vzdělání, rodinný stav. Jakub Husák dále spotřebitele strukturuje podle životních stylů, které jsou do značné míry determinovány sociálním prostředím jedince.

Spoluautorská práce Jitky Nesnídalové a Přemysla Voráče na části třetí přináší čtenářům zajímavé poznatky v otázce motivů pro zadlužování spotřebitelů. Podle autorů často není motivem vlastní zájem spotřebitele na získání věci, ale snaha mít určitý společenský statut či demonstrovat dotčenou věcí příslušnost k určité sociální skupině. Jak poznamenávají autoři: touha mít vše hned, i za cenu zadlužení, je důsledkem přiklonění velké části obyvatelstva ke konzumnímu způsobu života. V neposlední řadě je poukazováno na predátorské jednání nebankovních poskytovatelů úvěrů, které se děje zcela v souladu se zákonem, a na téměř nulovou ochranu spotřebitelů před různými lichvářskými praktikami, která je podle autorů na úrovni postsovětských republik.

Část čtvrtá, která je spoluautorským počinem Jana Ondřeje a Přemysla Voráče, se věnuje problematice smluvní pokuty, úroků z prodlení a lichvě. Autoři poukazují na nedostatek politické vůle při právní regulaci lichvy, která je dle platné právní úpravy postižitelná

pouze v rámci trestního práva, nikoliv pomocí práva občanského. Jan Ondřej pak poukazuje na nový občanský zákoník, který lichvu již reguluje a postihuje lichevní smlouvy neplatností. Autor dále velmi ilustrativně demonstrovuje na jednotlivých rozsudcích vnitrostátních soudů, jak tyto soudy aplikovaly ochranu před lichvou jakožto speciální kategorii rozporu s dobrými mravy v rámci posuzování spotřebitelských smluv (například smlouvy o půjčce), ve kterých byly sjednány lichevní úroky.

Na část pátou, která byla zpracována Janem Ondřejem, obsahově navazuje část šestá zpracována Květoslavem Růžičkou. Jan Ondřej obsáhl tolik diskutované téma možnosti sjednávání rozhodčích doložek, kdy toto téma bylo v právních kruzích na pořadu dne zejména před přijetím značně obsáhlé novely posilující práva spotřebitelů v podobě zákona č. 19/2012 Sb., o změně zákona o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Tematika rozhodčího řízení v souvislosti se spotřebitelskou smlouvou je nazírána i v unijním kontextu ochrany spotřebitele. V nejkratší šesté části publikace je pak poukázáno na právní aspekty exekučního řízení.

Sedmá část práce je počinem Kristýny Krušínské, která působí v neziskovém sektoru a specializuje se mimo jiné na problematiku finanční gramotnosti spotřebitelů. Autorka modeluje různé typy dlužníků, její poznatky vycházejí z praxe a jsou podloženy osobními kontakty s dlužníky. Autorka pak na základě svých praktických znalostí čtenáři srozumitelně popisuje proces a rizika spojená s oddlužením.

V osmé části pak Lucie Marková komplexně mapuje zadlužení českých domácností, podniků a České republiky, a to za pomoci názorných grafů, tabulek a statistických dat.

Z popsané struktury publikace je zřejmé, že předkládaná kniha neaspiruje přispět k obohacení právní doktríny v oblasti spotřebitelského práva. Analýza mimo-právních aspektů spotřebitelského chování, které se pak v reálné rovině promítají do roviny právní a následně pak ekonomické, podněcuje čtenáře k zamyšlení se nad problematikou vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti, nad odpovědností občanů při prezentaci svých statků v rámci sociálních skupin a nad problémem právní regulace marketingových nástrojů a jednotlivých právních institutů významných při uzavírání spotřebitelských smluv s ohledem na ochranu zájmů spotřebitelů.